

v rozsahu 6–8 týždňov. Pred začatím programu sa administroval čítací test a batéria fonologických skúšok. Ako kontrolné miery sa použili Wechslerov Inteligenčný test (PDW), batéria skúšok na zisťovanie ručnosti (Jariabková – Kováč), reverzný test (Zápotočná), zisťovala sa znalosť abecedy. Po ukončení programu sa opakoval čítací test a niektoré z fonologických skúšok (Tab. 1).

Do predbežného spracovania bolo zaradených 10 dyslektických detí 1. a 2. ročníka, ktoré na základe vstupného testu spĺňali kritériá: intelekt v rámci normy; čítacie výkony pod hranicou 3. stenu referenčnej skupiny (Matějček a kol., 1987); extrémne nízke výkony v skúškach fonologických schopností; pravoručné.

Výsledky a závery:

Výsledky skúšok z 1. a 2. merania (pred absolvovaním a po absolvovaní programu) sa porovnávali T-testom pre závislé výbery.

Vo fonologických skúškach sme zaznamenali zlepšenie výkonov vo všetkých ukazovateľoch (štatisticky významné v skúške fonematickej analýzy a syntézy; v analýze a syntéze založenej na odnímaní a pridávaní slovných častí a v produkcii rýmov) pri súčasnom zvýraznení vzájomných interkorelácií fonologických mier v druhom meraní.

Výsledky v čítacích skúškach poukazujú na štatisticky významné zlepšenie tak v čítaní zoznamov nesúvisiacich slov, ako aj zmysluplných textov, či už v parametroch rýchlosti, správnosti alebo chybovosti.

Z ďalších pozorovaných alebo udávaných prejavov: čo sa týka ohlasu zo strany detí, bolo možné pozorovať výrazný motivačný účinok, v niektorých prípadoch sa výrazne redukovala úzkosť spojená s čítaním hneď po prvých zážitkoch úspechu. Rodičia spravidla udávali zvýšenie záujmu o čítanie a úspech v škole. Povzbudzujúca je najmä skutočnosť, že u väčšiny detí zaznamenali učitelia i zlepšenie v pravopise a písaní diktátov, čo tiež možno pokladať za prejav lepšieho chápania fonologickej štruktúry slov a upevnenia fonematickej analýzy a syntézy.

Pochopiteľne, že zaznamenané pokroky nemožno jednoznačne spájať s účinkom samého programu, keďže treba počítať tak s pôsobením školy, ako aj s nešpecifickým vplyvom pravidelných cvičení a práce navyše. Skutočné overenie efektívnosti programu vo vzťahu k čítaniu by pochopiteľne vyžadovalo podstatne dôslednejšiu kontrolu podmienok.

Napriek tomu však doterajšie výsledky a skúsenosti, ako aj záujem zo strany učiteľov a špeciálnych pedagógov naznačujú, že popri pôvodnom zámere – využití čítanky v reedukácii porúch písanej reči – bude možné uvažovať aj o jej širšom uplatnení. Črtajú sa perspektívy využitia v logopedickej výchove, pri poruchách rečového vývinu, resp. pri zmyslových defektoch. V súčasnosti ukončujeme rozsiahlejší zber údajov z overovania programu na základných školách a špeciálnych školách pre deti s poruchami reči, zraku a pre telesne postihnuté deti. Dúfame, že skúsenosti, ktoré takto získame,

prispejú k zdokonaleniu programu i k zodpovedaniu viacerých sporných otázok. Napriek mimoriadne dôslednej fonetickej ortografii slovenčiny (v porovnaní s inými jazykmi) sme sa napr. nevyhli istým zmenám výslovnosti či už pri spodobovaní alebo mäkkčení, hoci sme sa ich usilovali obmedziť na minimálnu mieru. Ďalší problém súvisí s tým, že významové slovné časti rébusov sa zväčša neprekrývajú so slabičnými rozhraniami, čo vzhľadom na význam slabiky v slove – v jeho fonologickej štruktúre – môže vyvolať námietky. Podobne diskutabilná je i otázka, či zmysluplnosť slovných častí, ktorá na jednej strane pomáha fonologickej analýze, nevyvoláva na druhej strane konfúziu významu.

Pedagogická prax je spravidla konzervatívna. Skôr než začne uvažovať o uplatňovaní novej metódy, treba odstrániť pochybnosti, zodpovedať na sporné otázky. Rozhodne sa tomu nechceme vyhýbať. Práve preto ponúkame našu alternatívu do diskusie. Nielen pedagógom, ale aj psychologom, logopédom a v neposlednom rade jazykovedcom.

Literatúra

- BRADLEY, L.: Rhyme recognition and reading and spelling in young children. In: *Preschool prevention of reading failure*. R. L. Masland, M. W. Masland (Eds.). York Press, Inc., Parkton, Maryland 1988, s. 143–162.
- GOSWAMI, U. – BRYANT, P.: *Phonological skills and learning to read*. Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, New Jersey 1990.
- HÁLA, B.: *Slabika: Její podstata a vývoj*. Praha, Nakladatelství ČSAV 1956.
- HERKOVÁ, M.: *Postrehovanie – pomôcka pre dyslektikov*. Metodický materiál OPPP. Trnava.
- JARIABKOVÁ, K. – KOVÁČ, D.: *Batéria skúšok na zisťovanie ručnosti u detí*. I. verzia. Príručka pre administráciu (nepubl.).
- KRUPA, V. – GENZOR, J.: *Písma sveta*. Bratislava, Obzor 1989.
- LIBERMAN, I. Y. – SHANKWEILER, D.: Phonology and the problem of learning to read and write. *Remedial and Special Education*, 6, 1985, s. 8–17.
- LUNDBERG, I.: *Preschool prevention of reading failure: Does training in phonological awareness work?* In: *Preschool prevention of reading failure*. R. L. Masland, M. W. Masland (Eds.). York Press, Inc., Parkton, Maryland 1988, s. 163–176.
- Globálna metóda v praxi*. Ed. V. Pířhoda. Praha, Státní nakladatelství 1930.
- ROZIN, P. – Gleitman, L. R.: The structure and acquisition of reading II: The reading process and the acquisition of the alphabetic principle. In: *Toward a psychology of reading*. A. S. Reber, D. L. Scarborough (Eds.). Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, New Jersey 1977, s. 55–141.
- RUŽIČKA, V.: *Dejiny slovenského slabikára*. Bratislava, SPN 1966.
- SAWYER, D. J.: *Studies of the effects of teaching auditory segmenting skills within the reading program*. In: *Preschool prevention of reading failure*. R. L. Masland, M. W. Masland (Eds.). York Press, Inc., Parkton, Maryland 1988, s. 121–142.